

Kærlighed

BAGGRUND & KONTAKT

Artiklen udspringer af et forskningsprojekt i forbindelse med specialistuddannelsen i psykoterapi. Forskningsprojektet er et litteraturstudie med formålet at lave et assessment instrument til brug ved henvisning af IV-par (intimate violence) til parterapi.

Referencerne kan rekvireres hos forfatteren, lone.jepesen@dialogmodvold.dk.

Lighed på vrangen

Vold i parforholdet er en grim bagside af kærligheden. Ansvar ligger hos voldsudøveren – men giver det alligevel mening at tilbyde parterapi?

Partner vold er en kompleks problematik, der kan udfordre vores evne til mentalisering og vores forståelse af kærlighed og parforhold.

Partner vold bringer ikke blot følelser i kog inden for hjemmets fire vægge. I offentligheden har talsmænd for voldsramte kvinder de sidste 30 år advokeret for, at partner vold er en samfundsmæssig problematik og i kølvandet på dette bidraget til det synspunkt, at vold mod kvinder er en forbrydelse, der afspejler vores patriarkalske samfund, og det skal behandles derefter.

Flere delstater i USA forbyder brug af parterapi og det at tale med klienten om barndommen, såfremt han dømmes til behandling. Hensigten er at fastholde ansvaret hos udøveren, minimere yderligere krænkelser og undgå retraumatisering af offeret (Stith og Rosen, 2003).

Men er parterapi *altid* farlig, når der er vold i parforholdet – eller er der nogle par, der faktisk profiterer af parterapi? I Dialog mod Vold arbejder vi med vold i nære relationer og har derfor brug for retningslinjer i visitationsprocessen til behandling. På baggrund af dette og et litteraturstudie, har vi forsøgt at finde passende kriterier til assessment.

Ideologi, psykologisk teori og faglig etik

Kritikken af parterapi på IV-par (af *intimate violence*, dvs. par med

vold i parforholdet) har haft stor indflydelse på vejledninger til behandling af partnervold. Vejledningerne kan være mere præget af ideologi end af psykologisk teori og evidens (Dutton og Nichols, 2005). Når flere amerikanske delstater forbyder parterapi, hvis der er vold, er der kun er sparsom evidens for, at fx gruppeterapi med voldsudøvende mænd skulle have bedre effekt (McCollum og Stith, 2008).

Partner vold findes i alle samfundslag, hos alle personlighedsprofiler og i mange forskellige parforholdsdynamikker. Der findes ikke ét typisk IV-par, og skridtet mod en mere nuanceret behandling er nok både at betragte målgruppen som heterogen og at vide, at parterapi også er en blandet landhandel.

Som behandlere skal vi være opmærksomme på, at partnervold er farligt og traumatiserende, men når vi forenkler, risikerer vi en ensretning af interventionen. Vi risikerer at miste klienter og øge recidiv af partnervold, fordi parrerne ikke får den optimale behandling. På den anden side har vi brug for nogle kriterier for, hvilke par der (muligvis) kan profitere af parterapi. Vi skal kende målgruppen!

Hvorfor slå den, man elsker?

Der er tre dominerende teorier om mænds vold mod kvinder (Gurman et al. (2002), Clausen 2007). Årsagen til voldelig opførsel kan altså ses i individets problem og patologi, i dysfunktionelle interaktionsmønstre mellem partnerne og i det forhold, at voldelige og patriarkalske kræfter i samfundet tillader det (Clausen, 2007). Behandlingsprogrammer er typisk præget af særligt én af disse forklaringsmodeller.

En entydig definition af partnervold findes ikke. Per Isdal har en rummelig definition: at det er "enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skrem-

>

> mer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe den vil" (Isdal, 2000, p. 36). Kvinder udøver også partnervold, men der er ikke foretaget effektstudier på behandling af kvinder, der udøver partnervold (Johanson, 2010). Mænds vold mod kvinder er oftest grovere, farligere og med større fysisk skade og har derfor givet anledning til flere forbehold i forhold til behandling. Her holder jeg mig derfor overvejende til mænds vold mod kvinder.

Forskningen over mænds vold mod kvinder og parterapi er primært amerikansk og lavet på studier på mishandlede kvinder på krisecentre og mænd, der er dømt af domstolene til behandling. Der er ikke tale om en repræsentativ population, og resultater fra ét studie lader sig ikke nødvendigvis overføre til andre populationer. Alligevel har den amerikanske forskning haft stor indflydelse på vores forståelse af fænomenet og bidraget til det billede, at partnervold kun udøves af meget dominerende mænd, der slår forsvars-løse kvinder. Dette i kombination med politisk ideologi har præget diskursen og behandlingsanvisningerne de sidste 30 år (Johanson, 2010).

Johnson og Leone (1995, 2005) benytter begreberne *Common Couple Violence* (CCV), episodisk/situationel partnervold, og *Patriarchal Terrorism* (PT). CCV kendetegnes ved et mønster af gensidighed i voldshandlingerne og er et resultat af eskalerede parforholdskonflikter, mens PT er karakteriseret ved at være mænds vold mod kvinder funderet i en patriarkalsk opfattelse af, at mænd har ret til at kontrollere deres partner.

Graham-Kevan & Archer (2003) skelner mellem vold, der har til formål at kontrollere partneren, og en mere tilfældig, affektstyret vold, der ikke er forbundet med et rationalt af generel kontrol. Den kontrollerende vold beskrives med det kønsneutrale *Intimate Terrorism*, mens den mere affektstyrede, ikke-kontrollerende vold betegnes som enten *Common Couple Violence* (Johnson, 1995, Graham-Kevan & Archer, 2003) eller *Situational Violence* (McCullum & Stith, 2008). Den situationelle vold er ifølge Johnson (1995) i højere grad knyttet til eskalerede parforholdskonflikter, leder til mildere former for vold og er sjældnere alvorlig eller livstruende.

Der er i store dele af litteraturen enighed om, at vurderingen af kontrolaspektet er afgørende for valg af intervention (Kelly & Johnson 2008, McCullum & Stith 2008), og forskellen mellem situationel vold og intimate terrorism er en hjørnesteen, når vi ønsker at differentiere målgruppen og udvikle interventioner, som er tilpasset problematikken og målgruppen. Når flere amerikanske delstater har retningslinjer, ifølge hvilke alt ansvar og al skyld placeres hos udøver, trækker de på retningslinjer, der er udviklet på baggrund af undersøgelser af populationen med "intimate terrorism".

Kritikere af disse behandlingsprogrammer mener ikke, at der findes evidens for behandlingseffekt, og at interventionerne således bygger på empirisk ubegrundede holdningsbaserede antagelser og dermed medfører en ikke-psykoterapeutisk og normativ holdning, og altså dermed en afvisning af klientens subjektive virkelighed (Dutton & Corvo, 2006).

Parterapi er en dårlig idé, fordi –

Når parterapi frarådes og endda nogle steder forbydes, trækker det tråde til blandt andet følgende begrundelser:

1) Parterapi øger farlighed og retraumatisering

Parterapi kan øge risikoen for vold. Hypotesen er, at volden altid har en funktion (ofte at kontrollere sin partner, når udøver udsættes for pres), og at man i parterapi skaber et "falsk trygt rum", hvor den ene part (kvinden) endelig får et rum, hvor hun kan tale frit og åbent om sine oplevelser og derfor kan risikere at sige langt flere bebrej-dende, krænkende ting, end partneren (manden) kan udholde at høre – og det er set, at han efterfølgende har reageret med grov vold. Der er således en øget fysisk og psykologisk risiko for retraumatisering af offeret (Rosen, 2003) (McCullum og Stith 2008).

2) Volden er et individuelt ansvar

Parterapi risikerer at tilsløre voldsudøverens ansvar og bruges til selvretfærdiggørelse hos udøver. Parterapien bidrage til at gøre volden til et fælles ansvar, og parterapien risikerer at forstærke den grund-læggende ubalance af magt, kontrol og vold mellem parterne (McCullum og Stith, 2008).

3) Det er for vanskeligt

Parterapi skaber afmagt. Solvej Karin Bø Vatner skriver (Råkil, 2002), at det er enklere at lave individuel terapi, og når der tilbydes parterapi, sker dette med en både mandlig og kvindelig terapeut. Mange klinikere peger på, at det er for vanskeligt at lave parterapi med IV-par. Både at håndtere parrene hensigtsmæssigt og at gå imod de overordnede retningslinjer, når feltet er så sprængfarligt, reaktivt og uforudsigeligt, som det er: Man kan faktisk dø af det!

Parterapi er en god idé, fordi –

1) Der er tale om en heterogen målgruppe

Der er tale om en heterogen målgruppe, og en behandling tilpas-set subtypen vil øge behandlingssuccesen (Holtzworth-Munroe and Stuart, 1994). Stith og Rosen (2008) peger på flere studier, der indikerer, at parterapi med nøje screenede par viser sig at være mindst lige så effektiv som individuel eller gruppebaseret terapi (Stith and Rosen, 2008).

2) Parterapi minimerer psykisk vold

Der er risiko for, at behandlingsprogrammer, som udelukkende fokuserer på krænkere og adfærden (at stoppe volden), kan have den utilsigtede virkning at optrappe den psykiske subtile vold, fx truende, devaluerende og kontrollerende adfærd (Dobash et al., 2000; Gondolf, 2002; Clausen, 2007).

3) Der bliver også arbejdet med kvindens aggression og gensidig vold

Gondolf (1998) peger på, at kvinder, der udøver partnervold i et gensidigt voldeligt parforhold, har en øget risiko for grov vold, og at adresseringen af gensidigheden er et centralt aspekt i behandlingen (Gondolf, 1998, Johanson, 2010). McCullum og Stith (2008) peger på en risiko ved at behandle IV-par separat. De understreger, at der er risiko forbundet ved at ignorere kvindens aggression, idet den ofte kan være trigger. Derfor mener de, det er afgørende, at kvinden også

>

- > er en aktiv del af behandlingen. Gondolf (1998) anbefaler derfor at tilbyde parterapi, når der er tale om gensidig vold.

4) Parrene bliver sammen

Par, der oplever vold i relationen, har tendens til at blive sammen eller at den udsatte dropper behandling, såfremt hun ønsker at gå tilbage til den voldsudøvende partner. Det kan ofte være en del af et dysfunktionelt mønster. Ikke desto mindre er det ikke sjældent virkeligheden. Parterapi kan være en nødvendig del af behandlingen, fordi den underliggende vedligeholdende dysfunktionelle dynamik i forhold til konflikter bør undersøges og ændres, da den kan have indflydelse på volden – og børnene (Gondolf, 1998; McCollum og Stith, 2008).

Kærlighedens kvarter ligger tæt op af de gyder, gader og stræder, hvor den første tidlige tilknytning har fundet sted og trukket spor op i voksenlivet

Parterapi kan anbefales, når –

Indikationer

Der er altså tilfælde, hvor parterapi er kontraindiceret. Og en subpopulation, hvor det netop er det mest indicerede. Det følgende samler op på de indikationer, der netop taler for at tilbyde parterapi til IV-par.

Family-only batterers og gensidig vold

De fleste klinikere og forskere mener, at parterapi til IV-par skal begrænses til ”family only batterers” uden psykopatisk patologi, og at netop parterapi er den mest velegnede intervention til den målgruppe (McCollum og Stith, 2008). Jacobsen og Gottmann (Holtzworth-Munroe et al, 2001, Stith et al, 2003) understøtter denne pointe, idet de foreslår at anvende parterapi som intervention, når der er tale om low levels of violence, men ikke der, hvor der er tale om vold, defineret som ”physical aggression that functions as a method of control, subjugation and intimidation” (Stith et al., 2003, p. 227). Det vil altså sige de par, som vi tidligere beskrev som situationelt voldelige. Parterapi kan ligeledes være indiceret, når der er gensidig vold. Der er større risiko for øget vold, når der er tale om gensidig vold og manden behandles separat. (Gurman, 2002)

Visitationskriterier

Ud over at der er tale om par, der imødekommer ovenstående indikationer, anbefaler Bograd og Mederos (1999) at bruge en fem-faktor-model til at afgøre, om parterapi er hensigtsmæssigt. 1) Parret vælger frivilligt parterapi og har positive ønsker for relationen. 2) Volden har været sjælden og mindre alvorlig uden fysisk skade. 3) Ingen former for risiko for alvorlig vold eller drab. 4) Og at partner ikke frygter dette. 5) Udøver tager ansvar for den voldelige adfærd.

Geffner (Stith, 2003) peger ligeledes på, at ofret skal have en sik-

kerhedsplan, at terapeuten er særligt trænet inden for parterapi og partnervold, at der ikke misbrug, og at risikoen for ofret er lav baseret på grundig evaluering. Eksklusionskriterier er derfor: Grov vold, svær psykopatologi, ufrivillighed, partners frygt for vold, manglende terapeutisk erfaring. Misbrug og neurobiologiske faktorer (fx ADHD) bør behandles inden eventuel inklusion.

McCollum og Stith (2008) beskriver ”best practices” der, hvor parterapien indgår som en del af et samlet behandlingstilbud bestående også af andre målrettede interventioner til behandling af den voldelige adfærd.

Kald det kærlighed?

Greenspun (2000, p. 160 i Stith & Rosen, 2008) understreger et ganske overordnet kriterium for at lave parterapi med IV-par, nemlig: ”mandens evne til at tage fuldstændigt ansvar for hans brug af vold, hans kapacitet til at tolerere at høre partnerens beskrivelse af at være udsat for hans vold og hans villighed til at stoppe med den krænkende adfærd”.

Hvis vi forstår situationel vold som vold, der opstår i følelsesmæssigt belastende situationer med en partner, hvor tilknytningen er eksponeret og stresset, er det overvejende sandsynligt, at vi først endeligt kan vurdere denne kapacitet, når parret ses sammen og de oplever stress. I dette perspektiv giver det ikke mening at tale om kapacitet som en individuel og statisk færdighed. Terapien må have sit fokus på det interpersonelle, evnen til at reflektere over affekten snarere end over historien (Fonagy, 2007).

Når vi betragter parforhold og parterapi i det lys, bliver det især centralt, at mentaliseringsevnen kan svigte, når den følelsesmæssige arousal er høj, og at mentaliseringssvigt i denne sammenhæng kan betyde vold. Det er derfor nødvendigt med en løbende vurdering af, om parterapien udvikler sig hensigtsmæssigt. Når vi i klinikken gør vores visitationsarbejde grundigt, kan vi faktisk visitere nogle IV-par til parterapi og i en struktureret ramme med parrets mentalisering i fokus arbejde målrettet med det, der bliver svært, når det bliver svært. Vi får mulighed for at lave eksemplarisk læring med parret, træne dem i at generobre deres frontallapper i det øjeblik, hvor de svigter, og dermed øge parrets evne til affektregulering og til skift mellem kamp og anerkendende nærvær.

Hvad har så kærlighed med alt dette at gøre? Rigtig meget! For kærlighedens kvarter ligger tæt op af de gyder, gader og stræder, hvor den første tidlige tilknytning har fundet sted og trukket spor langt op i voksenlivet for, hvordan vi fungerer, når vi elsker – og hvordan vi reagerer, når vi oplever os truet og træder ind i den dunkle baggård, hvor risikoen for tabet af tilknytning står bøjet i neon. For mange IV-par forveksles kærlighedens kvarter med netop denne dunkle baggård. Med parterapien har vi muligheden for med nogle udvalgte par at træne evnen til at skelne mellem de forskellige områder og dermed øge affektregulering og fleksibilitet. ■

Lone Algot Jeppesen, psykolog, afdelingsleder
Dialog Mod Vold, Aarhus